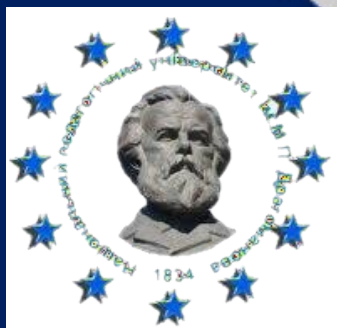

ДЕМОКРАТІЯ ТА ОСВІТА: ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДЕМОКРАТІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

USN University of
South-Eastern Norway

**Університет Південно-Східної Норвегії (Драммен, Норвегія)
НПУ імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)**

**«ДЕМОКРАТІЯ ТА ОСВІТА:
ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДЕМОКРАТІЇ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
21–22 КВІТНЯ 2021 року,
проведеної в межах реалізації проєкту
«Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні,
Норвегії та Палестині»**

Слов'янськ – 2021

**УДК 37.014.53:[373.3+378]
Д30**

Рекомендовано до друку вченою радою факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 8 від 15.04.2021 р.)

Рецензенти:

О. Л. Біличенко – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Л. О. Кухар – кандидат педагогічних наук, провідний спеціаліст Відділу банка тестових завдань та психометричного аналізу Українського центру оцінювання якості освіти.

Демократія та освіта: викладання та навчання демократії в початковій школі та педагогічній освіті : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 2021 року / гол. ред. Л. Гаврілова; відп. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : ДДПУ, 2021. 115 с.

Збірник містить матеріали наукових доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, метою якої є консолідація зусиль освітянської спільноти щодо розуміння демократії в освіті. Конференцію проведено в межах реалізації проєкту співпраці «Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні, Норвегії та Палестині» між Університетом Південно-Східної Норвегії, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова та ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Основна увага приділена питанням демократії в освітній системі, поширенню історій успіху в рамках проєкту та кращих практик впровадження демократичних перетворень у різних ланках освіти.

Відповідальність за наукову коректність і оригінальність текстів несуть автори.

© Кафедра теорії і практики початкової освіти, 2021
© ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021

ЗМІСТ

Хижняк І. А. DEMOCRATIC VALUES IN PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION: EXPERIENCE AND PROSPECTS.....	5
Андрєєва А. М. ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ.....	8
Беземчук Л. В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ НУШ.....	12
Беземчук Л. В., Харченко О. О., Свиридов А. О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ.....	17
Бескорса О. С. TRAINING ON DEMOCRATIC VALUES FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS OF ENGLISH.....	20
Бутиріна М. В., Перейма В. В. РЕАЛІЗАЦІЯ РІЗНОРІВНЕВИХ НАВЧАЛЬНИХ ГРУПОВИХ ПРОЄКТІВ ЯК СПОСІБ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	24
Васютіна Т., Коваль В. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ТА МЕТОДИК ЇХ ВИКЛАДАННЯ).....	28
Вікторенко І. Л., Федь І. Є. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (НА ПРИКЛАДІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»).....	32
Вовк Н. В., Євтухова Т. А. УПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	37
Головко О. С. ТРЕНІНГ З ДЕМОКРАТІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ.....	40
Гринько В. О., Кошелєв О. Л. ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ УМІНЬ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	45
Демченко О. П., Лимар Ю. М. РОЗВИТОК НАВИЧОК ДЕМОКРАТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ФІЛОСОФСЬКОГО ДІАЛОГУ: ДОСВІД СПІВПРАЦІ ВДПУ ІМЕНІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО ТА НУЧК ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА.....	50
Довбенко С. Ю. ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У ДЕМОКРАТИЧНІЙ ШКОЛІ.....	56
Ішутіна О. Є., Помірча С. В. ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА В ДЕМОКРАТИЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	60
Кислиця О. С. ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ДОСВІД СТУДЕНТІВ.....	63

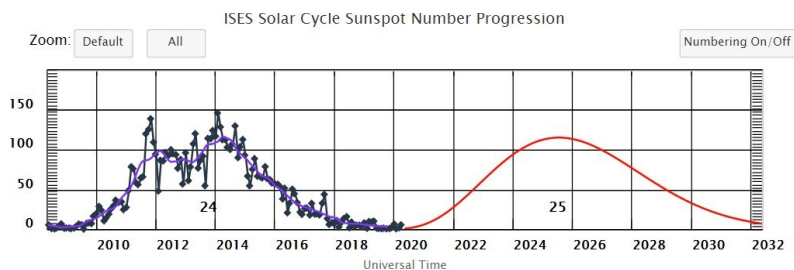

Рисунок 3. Графік зміни чисел Вольфа (2019–2032 рр.)

Отже, отримане значення говорить про те, що сонячна активність достатня мала.

Завдяки сучасним інноваційним технологіям та навчальним мобільним додаткам майбутні викладачі – сьогоднішні студенти опанують на більш високому рівні ту чи іншу галузь знань. Під час проходження педагогічної практики та проведення уроків з астрономії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій студенти мають можливість вдосконалити отримані навички проведення експериментів в умовах існування віртуальної реальності.

Література

1. Straus William, Hove Neil. Generations : the history of America's future. 1584 to 2069. New York : Perennial, 1991. 544 p.
2. Коростіль Л. А. Покоління Z : пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта*. 2018. Вип. 1. С. 82–88.
3. Bergmann Jonathan, Sams Aaron. Flip your classroom: reach every student in every class every day. *International Society for Technology in Education*. 2012. P. 124.
4. Навчальна програма з фізики для 7–9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів затверджена наказом МОН від 07.06.2017 № 804. URL: <https://cutt.ly/4vrupm9> (дата звернення: 15.04.2021).
5. Андрієвський С. М., Климишин І. А. Курс загальної астрономії : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2007. С. 480.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ НУШ

Беземчук Л. В.

*Харківський національний педагогічний університет імені
Григорія Сковороди
м. Харків, Україна*

Автори В. Андрєєв, О. Бігіч, Н. Воскресенська, І. Зязюн, І. Колеснікова, О. Коханко, Н. Максименко, С. Сисоєва, І. Шапошнікова та ін. зазначають, що сучасний вчитель – це

людина, яка скерована в майбутнє, формує у молодих людей активне й відповідальне прагнення оновлення моделі світу на демократичних засадах.

В процесі педагогічної діяльності, вчитель створює сприятливі психолого-педагогічні умови для розв'язку потенціальних можливостей учнів на уроках мистецтва, відповідно сучасним вимогам оновлення системи освіти.

Для майбутнього вчителя музичного мистецтва, автори Л. Масол, В. Дряпіка, Р. Пріма, передбачають, що важливим є формування особистості з високим рівнем розвиненості конструктивних, проєктивних якостей та умінь, що сприяють успішній педагогічній діяльності нового змісту в умовах демократизації освітньої галузі.

В. Андрєєв розглядає можливість формування проєктивних та конструктивних якостей вчителя через різні види діяльності, яка має конструктивний або проєктивний характер, що здійснюється відповідно вимогам НУШ (Нової української школи).

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна визначити найважливіші риси діяльності майбутнього вчителя мистецтва, які орієнтують на вимоги НУШ:

- високий рівень соціальної, демократичної і моральної свідомості;
- пошуково-проблемний стиль мислення;
- розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо);
- проблемне бачення;
- здібність до конструювання, проєктування, моделювання.

Важливим в умовах НУШ, є орієнтування вчителя музичного мистецтва на Державний стандарт початкової освіти (2017 р.) [2]. Згідно цього документу розкривається творчий потенціал не тільки дітей, але й вчителя, також він є орієнтиром якісної професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва, тому треба враховувати його основні положення щодо реалізації компетентнісного підходу, а саме важливість формування в дітей ключових компетентностей і наскрізних умінь. Такий підхід вимагає від студентів здатності конструювати, програмувати, моделювати урок, у змісті якого переважає практична спрямованість діяльності учнів і обов'язкова інтеграція навчального матеріалу.

Нормативний документ Концепція Нової української школи є важливим етапом розвитку сучасної педагогічної освіти [3].

Він розширює професійну свободу вчителя музичного мистецтва: вчитель має право вільно вибирати методи, форми, технології навчання здобувачів мистецької освіти відповідно до їх потреб і індивідуальних особливостей; самостійно визначати системи навчання, навчальні програми, підручники, тобто ефективно використовувати варіативний характер початкової освіти для максимального досягнення результатів, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Майбутній вчитель мистецтва повинен знати типову освітню програму, яка визначає загальний обсяг навчального навантаження, де зміст галузей укладений за змістовими лініями, та очікувані результати навчання здобувачів освіти. Типова освітня програма відкриває можливості для реалізації різних авторських концепцій щодо інтегрованого навчання мистецтва.

МОН України затвердив дві Типові освітні програми для початкової школи, які розроблені під керівництвом О. Савченко та під керівництвом Р. Шияна (2018), які не відрізняються концептуальними, змістовними та за освітніми вимогами.

Структура програм побудована за такими змістовими лініями:

- художньо-творча діяльність;
- сприймання та інтерпретація мистецтва;
- комунікація через мистецтво.

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво в середовищі, зокрема в різних

культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

З позиції розвитку ідеї поєднання дидактичного та методичного складників професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, Л. Масол розглянуто процес формування в них інтегрованих умінь вчителя для моделювання уроку мистецтва в умовах НУШ з урахуванням специфіки навчального предмета, його мети та завдань, виховної й навчальної функцій в умовах, максимально наближених до конкретної педагогічної реальності. Підготовка вчителя музичного мистецтва, повинна орієнтувати майбутнього педагога на формування конструктивних та проєктивних умінь для створення образних уроків мистецтва.

Професійна підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва до моделювання уроку мистецтва в умовах варіативності Нової української школи здійснюється під час здобування першого бакалаврського рівня в процесі опанування навчальних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Методика музичного виховання з практикумом», «Педагогічна практика»). Процес оновлення змісту музичної освіти від моделі уроку музики до моделювання сучасного уроку мистецтва базується на методах ретроспективи та перспективи, узагальнення та варіативності навчання.

На практиці реалізація таких методів здійснюється на підставі наступного алгоритму моделювання уроку: планування уроку мистецтва, вибір ресурсного забезпечення уроку мистецтва, конструювання моделі уроку мистецтва, рефлексія реалізації педагогічного задуму уроку мистецтва учасником педагогічної практики.

Планування уроку мистецтва розглядається, як логічне впорядкування студентом професійних задумів, визначення цілей, очікуваних результатів, тобто створення у свідомості майбутнього вчителя загального уявлення про моделювання уроку мистецтва, який буде реалізовуватися на педагогічній практиці наступним чином. Наприклад в 4 класі метод «Мистецький відбиток долоні» – один з найцікавіших методів, його мета – слухаючи та аналізуючи музичні твори, виражати своє враження від музики, що сприймається та виражати особисте враження через виконання арт-терапевтичних та психологічних завдань. Учні можуть запропонувати прослуховування «Танцю лицарів» з балету «Ромео і Джульєтта» С. Прокоф'єва (твори для слухання можна

змінювати відповідно до теми уроку). Після цього залучити учнів до дискусії стосовно засобів музичної виразності, які відобразили образи лицарів та динамічні зміни, які відбуваються у музичному творі, тощо. Потім, за допомогою олівця учні обводять свою долоню на білому аркуші паперу і за допомогою пензлика та фарб малюють своє враження від прослуханої музики, тим самим створюючи особисту картину сприйняття музики та проявляючи через відповідний колір свою реакцію на даний твір.

Найголовніше полягає в тому, щоб учень вибирав не той колір, який йому подобається, а той колір, чи кольори, які відповідають його відчуттям у даний момент, коли звучить музика. Після цього учням роздаються психологічні характеристики кольору, які допомагають розшифрувати «закодоване» послання власної підсвідомості. Це в першу чергу дає можливість зрозуміти себе, свої емоції, які викликані музичним твором та вивільнити ці емоції через малюнок. Таким чином, кожна виконана робота – індивідуальна, сприйняття та переживання музики проявляється по-різному, через використання різних кольорів.

У своїй науковій роботі О. Коханко обґрунтовує зміст і структуру формування в майбутніх учителів музичного мистецтва дидактико-методичних компетенцій, що вбачають інтегровані знання і уміння, та можливість моделювати урок на засадах матрично-модульної технології навчання. На думку автора, – це інтегрована система локальних знань і вмінь щодо створення уроку та його моделювання реалізується в три послідовні етапи:

- дидактичний (оволодіння технологією проєктування образу уроку мистецтва);
- методичний (здатність наповнювати модель навчального предмета «Мистецтво»;
- інтеграційний (синтез дидактичних та методичних знань і вмінь моделювання уроку мистецтва, інтеграційне уміння вчителя втілювати створені на матричній основі моделі уроків мистецтва у реальних умовах шкільного навчання).

Отже, підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до моделювання уроку, передбачає послідовність реалізації інтеграційної системи музично-педагогічних знань та вмінь, яка сприяє організації освітнього процесу на демократичних принципах: моделювання, прогнозування та образності компонентів мистецтва на початковому етапі навчання в ЗОШ.

Література

1. Бондар В. І. Дидактика : підручник для студ. вищих пед. навч. закл. Київ : Либідь, 2005. 262 с.

2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument> (дата звернення: 28.08.2018).
3. Концепція Нової української школи. URL: www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 15.04.2018).
4. Нестеренко М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в контексті варіативності початкової освіти. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2018. № 19. С. 148–151.
5. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу : стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Беземчук Л. В.

*ХНПУ імені Г. Сковороди «Харківський національний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

м. Харків, Україна

Харченко О. О.

*ХНПУ імені Г. Сковороди «Харківський національний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

м. Харків, Україна

Свиридов А. О.

*Харківська Державна гімназія-інтернат з посиленою військово-
фізичною підготовкою «Кадетський корпус»*

м. Харків, Україна

Сучасні дослідники питання толерантності в контексті змісту музичної освіти на різних рівнях її оновлення та підготовки молоді засвідчують, що толерантність розуміється як обов'язок кожного до сприяння збереженню прав людини, признання плюралізму (у тому числі культурного), демократії та правопорядку. Розвитку толерантності, представленої у Декларації, яку було оприлюднено ЮНЕСКО у 1995 р., сприяє володіння людиною знаннями, відкритістю, прагненням до спілкування і вільно виражати свої погляди (свобода думки та совісті).

Формування толерантності молоді в шкільній практиці можна розглядати для вирішення питання міжкультурній комунікації, сутності музичної мови, її значення для діалогічного спілкування в процесі сприймання творів мистецтва, представників різних стилів, напрямів та національних вподобань (П. Аравін, Л. Архіпова, Л. Баренбойм, Л. Бондаренко,